

24.2.2022

NÄKÖKULMIA HYVINVOINTIALUEIDEN VARAUTUMISEEN

Taustaa	<p>Suomen Sairaalatekniikan Yhdistyksen (SSTY) turvallisuusjaos on pääasiassa erikoissairaanhoidon tuottavien sairaaloiden turvallisuus- ja valmiuspäälliköistä sekä muista asiantuntijoista koostuva asiantuntijajoukko, joka on seurannut hyvinvointialueiden valmistelua ja jossain määrin myös päässyt osallistumaan väliaikaisten toimielinten työskentelyyn.</p>
Kirjeen tavoite	<p>Tällä kirjeellä turvallisuusjaos haluaa tuoda esiin näkökulmia tulevien hyvinvointialueiden turvallisuuden ja varautumisen tehtävien hoitamiseksi ja toivomme nämä otettavan huomioon tulevien hyvinvointialueiden organisoinnissa ja hallintosäätöjä sekä konserniohjeita laadittaessa.</p> <p>SSTY turvallisuusjaos ymmärtää hyvin, että organisoituminen on lähtökohtaisesti kunkin hyvinvointialueen itsehallintoon kuuluva asia, mutta säädöksissä on useita kirjauksia, jotka kaikkien tulee ottaa huomioon. Ministeriöt (VM, STM ja SM) tukevat tulevien hyvinvointialueiden käynnistymistä ohjauksellaan. Kuntaliitto on tuottanut hyvinvointialueiden käyttöön hallintosäätömallipohjan. Aihealueen termistö ja keskinäiset suhteet on määritelty Kokonaisturvallisuuden sanastossa (TSK 50, 2017).</p>
Lainsäädäntö velvoittaa	<p>Hyvinvointialueen on valmiussuunnitelmin ja normaaliolojen häiriötilanteissa tai poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluun sekä muihin toimenpitein huolehdittava siitä, että sen toiminta jatkuu mahdollisimman häiriöttömästi normaaliolojen häiriötilanteissa sekä poikkeusoloissa. (Hyvinvointialuelaki 150 § Varautuminen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin)</p> <p>Hyvinvointialueen konserniohjeessa annetaan tarpeelliset määräykset hyvinvointialuekonsernin valmiussuunnittelusta, varautumisesta ja näiden yhteensovittamisesta hyvinvointialuekonsernissa. (Hyvinvointialuelaki 49 §)</p> <p>Hyvinvointialueen toiminta käsittää hyvinvointialueen ja hyvinvointialuekonsernin toiminnan lisäksi osallistumisen hyvinvointialueiden yhteistoimintaan sekä muun omistukseen, sopimukseen ja rahoittamiseen perustuvan toiminnan. Hyvinvointialueen toimintaan sisältyy hyvinvointialueen järjestämistä vastuulle kuuluvien palvelujen tuotanto hyvinvointikonserniin kuuluvissa ja muissa yhteisöissä ja säätiöissä. (Hyvinvointialuelaki 4§)</p>

Hyvinvointialuekonsernin varautuminen

Hyvinvointialuekonsernin sisäinen varautuminen on valmisteltava yhteistyössä toimialojen kesken. Erityisesti poikkeusoloja ja yhteiskunnallisia häiriötilanteita koskien on asetettu eri toimialoille suunnittelu- ja varautumisvelvollisuuksia (mm. pykälät terveydenhuoltolain 1326/2010, tartuntatautilain 1227/2016 ja lain 979/2008 lääkkeiden velvoitevarastoinnista). Sosiaali- ja terveystoimiala tai pelastustoimiala eivät voi yksin valmistella yhteistä konsernivarautumista, vaan se tulee turvallisuusjaoksen näkemyksen mukaan tehdä yhdessä alueen voimavarat yhdistäen ja riittävästä resursseista huolehtien.

Toimialakohtainen varautuminen

Toimialakohtaisesta varautumisesta säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen substanssilainsäädännössä, josta huolehditaan toimialan vastuuviranomaisen johdolla.

Sopimusperusteinen varautuminen: Ohje sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoille (STM julkaisu 2019:9)

Ohje on valmisteltu STM:ön ja Suomen Kuntaliiton yhteisessä Valmius- ja jatkuvuudenhallinta sote-rakenteissa -hankkeessa. Ohjeen sisältämät SOPIVA-lausekkeet ovat turvallisuusjaoksen näkemyksen mukaan parhaita tällä hetkellä käytössä olevia mallilausekkeita sosiaali- ja terveydenhuollon kriittisten palvelusopimusten ja sopimusketjujen jatkuvuuden turvaamisessa.

Hyvinvointialueen johtaminen edellyttää tilannetietoisuutta

SSTY turvallisuusjaos nostaa esille Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnön StVM 16/2021 vp kohdan hallituksen esitykseen HE 241/2020 vp eduskunnalle, jossa valiokunta on todennut, että myös meneillään oleva covid19-epidemia on osoittanut, että hyvinvointialueen on kyettävä myös käytännössä ohjaamaan ja johtamaan esimerkiksi tartuntatautilainsäädännön sekä valmiuslainsäädännön mukaiset vastuut yhtenäisesti koko hyvinvointialueen laajuisesti kaikissa sen vastuulla olevissa toiminnoissa ja toimipisteissä. Hyvinvointialueen oman henkilöstön määrä tulee mitoittaa siten, että virkavastuulla tapahtuva johtaminen, ohjaus ja valvonta ulottuu hyvinvointialueen kaikille tehtäväaloille ja myös maantieteellisesti hyvinvointialueen alueen eri osiin.

SSTY turvallisuusjaoksen näkemyksen mukaan jokaisen hyvinvointialueen 24/7 toiminnot edellyttävät ympärivuorokautisen tilannekuvan muodostamista alueelta, johtamisen mahdollistamiseksi, muillakin kuin sote-valmiuskeskusta ylläpitävillä hyvinvointialueilla.

Tilannekuvan muodostamiseksi, ylläpitämiseksi ja välittämiseksi edelleen valtakunnallisesti yhtenäisellä tavalla hyvinvointialuevalmistelussa jokaisella hyvinvointialueella (21) pitää olla tiedossa a) mitä tietoa, b) missä muodossa,

c) kuinka tiheästi ja d) millä välineillä tietoa välitetään sote-valmiuskeskuksille ja edelleen esimerkiksi sosiaali- ja terveysministeriöön sekä sisäministeriöön, häiriötilanteesta riippuen.

Sote-valmiuskeskukset

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021 ja sen 51 § varautuminen sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueella velvoittaa yliopistollista sairaalaa ylläpitävän hyvinvointialueen ja HUS-yhtymän ohjaamaan sosiaali- ja terveydenhuollon valmiussuunnittelua valtakunnallisten yhtenäisten periaatteiden mukaisesti.

Yhteistyöalueella tulee olla tilannekuvan luomista ja ylläpitämistä varten sosiaali- ja terveydenhuollon valmiuskeskus, jonka tehtävänä on yhteistyöalueellaan:

- 1) koota ja analysoida tietoa sosiaali- ja terveydenhuollon häiriötilanteista ja niiden uhkista;
- 2) muodostaa ja ylläpitää sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän valmiutta kuvaavaa tilannekuvaa, joka sisältää tiedot palvelujärjestelmän toiminnasta ja kuormituksesta, henkilöstö- ja materiaaliressursseista ja tukipalveluiden toiminnasta;
- 3) jakaa salassapitosäännösten estämättä yhteistyöalueensa hyvinvointialueille sekä aluehallintovirastoille niiden tehtävien hoitamista varten 1 ja 2 kohdassa tarkoitetut tilannekuvatiedot;
- 4) jakaa salassapitosäännösten estämättä muille sosiaali- ja terveydenhuollon valmiuskeskuksille ja sosiaali- ja terveysministeriölle 1 ja 2 kohdassa tarkoitetut tilannekuvatiedot valtakunnallisen tilannekuvan luomiseksi.

Alueellinen yhteinen varautuminen

Alueellisella yhteisellä varautumisella, johon kytkeytyy viranomaiset, kunnat, kolmassektori, elinkeinoelämä sekä muut alueen toimijat, tarkoitetaan maantieteellisesti hyvinvointialueen/maakunnan alueella tehtävää varautumisen osa-alueita siten, kuin siitä on alueella yhdessä sovittu. Kyse on vapaaehtoisesta toiminnasta ja siihen on varattava riittävästi resursseja hyvinvointialueilta. Hyvinvointialueen toimialojen liittymisestä yhteiseen varautumiseen ja sen rakenteisiin on huolehdittava. Alueellisen varautumisen lähtökohdana tulee toimia alueellinen riskiarviointi. Alueellisessa riskienarviointi työssä on oltava mukana hyvinvointialueiden edustus.

Yhteenveto

Edellä todetuista perusteista SSTY turvallisuusjaos näkemyksensä toteaa:

- Sosiaali- ja terveystoimiala tai pelastustoimiala eivät voi yksin valmistella yhteistä konsernivarautumista, vaan se tulee tehdä yhdessä, alueen voimavarat yhdistäen ja riittävistä resursseista huolehtien.
- Hyvinvointialueen konsernin turvallisuus- ja valmiustoiminnon tulee sijaita hallinnollisesti konsernin johdon lähellä eikä minkään toimialan sisällä.
- Täytyy selkeyttää ja käyttää yhteistä terminologiaa. Aihealueen termistö ja keskinäiset suhteet on määritelty Kokonaisturvallisuuden sanastossa (TSK 50, 2017). Valmiuskeskusta tai hyvinvointikonsernin varautumis- tai tilannekuvatoiminnon käsitettä ei ole toistaiseksi määritelty vastaavalla tavalla. Määrittelytyötä tulee kiirehtiä.
- Kun puhutaan yksittäisen organisaation turvallisuus ja varautumisasioiden valmistelusta, pitäisi puhua organisaatioturvallisuudesta tai konsernivarautumisesta. Kokonaisturvallisuus -termin käyttäminen on ongelmallista, jos sen merkitystä ei määritellä.
- Jokaisen hyvinvointialueen on valmiussuunnitelmin ja normaaliolojen häiriötilanteissa tai poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluun sekä muun toimenpitein huolehdittava siitä, että sen toiminta jatkuu mahdollisimman häiriöttömästi normaaliolojen häiriötilanteissa sekä poikkeusoloissa.
- Tilannekuvan sisältö sote-toimialalla kaipaa tarkempaa määrittelyä ja edellyttäneen yhteneviä tietojärjestelmiä tai alustoja

SSTY turvallisuusjaoksen puolesta,

Lasse Kylén, turvallisuuspäällikkö, Pohjois-Pohjanmaa (puheenjohtaja)

Lisätietoja: lasse.kylen@ppshp.fi p. 050 313 3589

Jarkko Jäntti, turvallisuuspäällikkö, Keski-Suomi

Ari-Pekka Laine, turvallisuuspäällikkö, Satakunta

Jussi Rapeli, turvallisuuspäällikkö, Varsinais-Suomi

Olli Siitonen, turvallisuuspäällikkö, Pohjois-Savo

Esa Särkimäki, sairaalainsinööri, Pirkanmaa

Aaro Toivonen, turvallisuus- ja valmiusjohtaja, Uusimaa

Petri Vikstedt, turvallisuuspäällikkö, Kanta-Häme

Arja Kettumäki, tila- ja turvallisuuskoordinaattori, Uusimaa

Kalle Viitasalo, turvallisuussuunnittelija, Keski-Pohjanmaa

Pasi Paasila, turvallisuus- ja valmiuspäällikkö, Keski-Pohjanmaa

Pekka Nevalainen, turvallisuuspäällikkö, Pohjois-Karjala

Seppo Hujanen, turvallisuuspäällikkö, Etelä-Savo

Marika Kaarnavirta, valmiusasiantuntija, Pohjois-Karjala

Santtu Hakkarainen, turvallisuusasiantuntija, Uusimaa

Jarno Rämä, turvallisuus- ja riskienhallintapäällikkö, Kymenlaakso

Thomas Draper, turvallisuus- ja työsuojelupäällikkö, Lappi

Kati Romakkaniemi, turvallisuussuunnittelija, Pohjois-Pohjanmaa

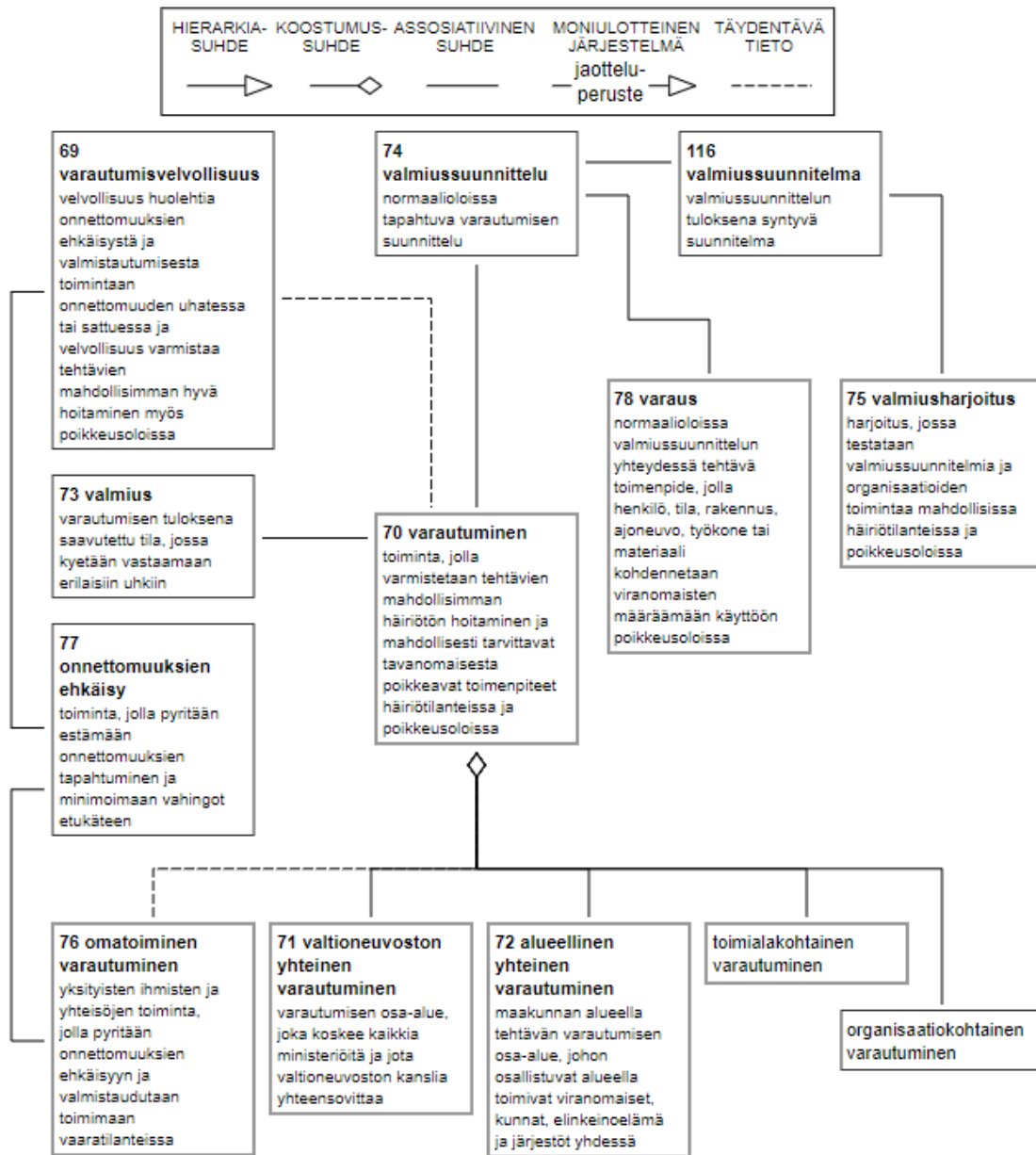
JAKELU

Hyvinvointialueiden (21) vastuunvalmistelijat/kirjaamot
STM valmiusyksikkö/kirjaamo
Valmiusjohtaja Pekka Tulokas
Osastopäällikkö Kari Hakari
SM pelastusosasto/kirjaamo
projektipäällikkö Markus Viitaniemi
SM siviilivalmiusyksikkö, varautumisjohtaja Jussi Korhonen

TIEDOKSI

Sairaanhoidopiirin johtajat ry c/o Jari Jokela, sairaanhoidopiirin johtaja
Pelastusjohtajat ry c/o Vesa-Pekka Tervo, pelastustoimen kehittämispäällikkö

Terminologiset sanastot

Varautuminen

Lähde: Kokonaisturvallisuuden sanasto (TSK 50, 2017)

Kaikki sanaston käsittekaaviot:

1. Kokonaisturvallisuus	5. Varautuminen	9. Suunnitelmat
2. Puolustus	6. Uhka, vaara ja riski	10. Yhteistyö
3. Huoltovarmuus	7. Uhkia	11. Yhteiskunnan tiloja
4. Kyberturvallisuus	8. Riskienhallinta	12. Evakuointi